

Nr 111

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa
markförvärv för försvaret; given Stockholms slott den
1 mars 1957.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande statsrådet hemställt.

GUSTAF ADOLF

Herman Kling

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås vissa markförvärv under försvarets fastighetsfond.

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 1 mars 1957.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden ZETTERBERG, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, HEDLUND, PERS-SON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, NÄSGÅRD, KLING, ELIASSON.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet och, såvitt avser den i det följande föreslagna utvidgningen av Grytans skjutfält, jämväl med chefen för jordbruksdepartementet anmäler t. f. chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Kling, frågor angående vissa markförvärv för försvaret och anför därvid följande.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för vissa markförvärv under arméns, marinens, flygvapnets och befästningars delfonder av försvarets fastighetsfond för budgetåret 1957/58 beräkna investeringsanslag av respektive 2 500 000 kronor, 800 000 kronor, 3 000 000 kronor och 200 000 kronor. Vid anmälan av dessa anslagsfrågor anförde föredragande departementschefen, att ytterligare utredningar var erforderliga innan slutlig ställning kunde tagas till vissa föreslagna markförvärv och att avsikten var att senare under riksdagen anmäla dessa ärenden.

Sedan utredningarna numera slutförts, upptager jag i det följande till behandling frågor om anslag till markförvärv för försvaret.

Medelsbehovet för nästa budgetår för de markförvärv som här anmäles uppgår till sammanlagt 6 600 000 kronor.

Några detaljerade kostnadsberäkningar för de olika förvärven har jag i det följande icke angivit. Närmare upplysningar i fråga om kostnaderna torde få inhämtas genom de handlingar som kommer att tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

Försvarets fastighetsfond

Arméns delfond

[1] **Vissa markförvärv för armén.** Såsom förut anförts har Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition (bil. 25, punkt 10) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Vissa markförvärv för armén beräkna ett investeringsanslag av 2 500 000 kronor. Jag anmäler nu det slutliga medelsbehovet i detta hänseende.

Utvidgning av Grytans skjutfält

Skjutfältet är beläget omkring 12 kilometer sydöst om Östersund och omfattar i areal cirka 1 500 hektar. Fältet användes huvudsakligen som artilleriskjutfält för Norrlands artilleriregemente. På grund av den artilleritekniska och artilleritaktiska utvecklingen har fältet emellertid blivit otillräckligt. En utvidgning av skjutfältet är därför nödvändig om utbildningen vid regementet skall kunna bedrivas på ett ändamålsenligt och effektivt sätt.

Fortifikationsförvaltningen föreslår i skrivelse den 30 januari 1957 med anledning av framställning från chefen för armén, att fältet utvidgas genom att detsamma tillföres ytterligare områden om sammanlagt 2 300 hektar, varav 1 625 hektar är i enskild ägo och 675 hektar utgör kronomark under domänstyrelsens förvaltning. Utvidgningsområdet, som enligt förslaget berör 49 fastigheter, omfattar endast mark, som kommer att ligga inom skjutfältets målområde. Såsom riskområde erforderlig mark avses enligt förslaget skola erhållas genom att kronan träffar avtal med berörda markägare om rätt att under skjutningar avlysa marken. Riskområdena beräknas komma att omfatta cirka 3 500 hektar i enskild ägo jämte viss kronomark.

Fortifikationsförvaltningen anför i fråga om utvidgningen bland annat följande.

De områden, som är i enskild ägo, består av ett antal skogsskiften, som i de flesta fallen utgör huvuddelen av skogsinnehavet för den fastighet till vilken skiftet hör. Ett förvärv av dessa områden skulle i många fall medföra betydande olägenheter för berörda brukningsenheter. För att minska dessa olägenheter har lantbruksnämnden i Jämtlands län föreslagit att viss domänverket tillhörig mark, belägen i närheten av det föreslagna skjutfältsområdet, skulle utnyttjas för att kompensera de fastigheter, som avstode mark för skjutfältet. Därest utvidgningen i största möjliga utsträckning kan ske genom markbyten är detta givetvis för kronan förmånligast och ur fastighetsbildningssynpunkt det lämpligaste. Någon klarhet om det sätt, på vilket förvärvet skall genomföras, kan emellertid icke vinnas förrän efter förhandlingar med vederbörande markägare. Vid beräkning av kostnaderna för utvidgningen har ämbetsverket därför ansett sig böra utgå från att förvärvet genomföres utan markbyte.

Över fortifikationsförvaltningens förslag har yttranden avgivits av försvarets fastighetsnämnd och lantbruksstyrelsen.

Fastighetsnämnden, som tillstyrker den föreslagna utvidgningen, anför bland annat följande. I likhet med de militära myndigheterna och fortifikationsförvaltningen anser nämnden att det föreslagna utvidgningsområdet är lämpligt för avsett ändamål. Marken inom området har genomsnittligt ett relativt lågt värde. Ungefär hälften av arealen utgöres av skogsmark med tämligen låg produktivitet medan återstående delar huvudsakligen utgöres av impediment. Med hänsyn till gällande fastighetsindelning och äganderättsförhållanden synes dock vissa svårigheter vid för-

värvet kunna förutses. Det vore ur denna synpunkt av stort värde om, på sätt fortifikationsförvaltningen i sitt förslag angivit, de enskilda fastighetsägarnas intressen att erhålla kompensationsmark kunde tillgodoses genom samverkan mellan domänstyrelsen och vederbörande lantbruksnämnd. Vad slutligen angår förslaget att endast förvärva själva målområdet samt att beträffande erforderliga riskområden nöja sig med att tillförsäkra kronan avlysningsrätt, finner nämnden detta lämpligt med hänsyn till att de för utvidgningen nödvändiga ingreppen i befintliga fastigheter därigenom begränsas.

Lantbruksstyrelsen anser sig ur de synpunkter ämbetsverket har att företräda icke ha någon anledning till erinran mot utvidgningen av skjutfältet. Styrelsen förutsätter dock att fortifikationsförvaltningen, i den mån det är möjligt, vid de slutliga förhandlingarna om marköverlåtelse beaktar önskemål som markägarna framställer om skjutfältets avgränsning.

Oförutsedda utgifter

Under senare år har som regel särskilda medel beräknats för att möta oförutsedda utgifter i samband med markförvärv. I de fall där expropriation måste tillgripas kan det inträffa att den fastställda expropriationsersättningen överstiger det vid anslagsberäkningen uppskattade värdet av expropriationsföremålet. Dessutom kan prisstegringar inträffa under den ofta ganska långa tid som förflyter innan förvärvet kan genomföras. Genom att särskilda medel anvisats för att möta oförutsedda utgifter har det i många fall blivit möjligt att undvika särskilda riksdagsäskanden för att täcka sådana kostnadsökningar.

De för oförutsedda utgifter anvisade medlen har vidare utnyttjats för att bestrida kostnader för smärre kompletteringar av fastighetsbeståndet. Denna anordning har visat sig mycket värdefull. Bland annat har det varit möjligt att genomföra önskvärda mindre markförvärv vid tillfällen, då ett snabbt beslut kunnat medföra ekonomiskt fördelaktiga inköp, t. ex. då en fastighet utbjudits till försäljning genom mäklare eller på auktion.

Det förekommer numera ofta att städer och tätbebyggda samhällen, som har svårt att erhålla lämplig mark för sin expansion, ställer krav på att få förvärva mark från militära övningsfält och kasernområden för bostadsbebyggelse eller annat ändamål. För att kunna tillgodose dylika önskemål är det i allmänhet erforderligt att annan mark inköpes som kompensation för den mark som måste avstås. För att utan tidsutdräkt kunna genomföra dylika kompensationsförvärv bör särskilda medel stå till förfogande (jfr prop. 1955: 185, s. 4; SU 130; rskr. 302).

Fortifikationsförvaltningen hemställer i skrivelse den 31 augusti 1956 att medel även för nästa budgetår beräknas under försvarsgrenarnas anslag till markförvärv för att möta oförutsedda utgifter av här angivet slag.

Föredraganden

Med hänsyn till vad fortifikationsförvaltningen och remissmyndigheterna anfört biträder jag det framlagda förslaget till utvidgning av Grytans skjutfält. Jag finner det angeläget att utvidgningen genomföres så att minsta möjliga intrång orsakas de av utvidgningen berörda fastigheterna och att enskild fastighet, som avstår mark för skjutfältet, kompenseras med annan lämpligt belägen mark.

Jag räknar med att ett belopp av 2 700 000 kronor skall förslå för att genomföra ifrågavarande förvärv samt för oförutsedda utgifter för markförvärv för armén.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa markförvärv för armén* för budgetåret 1957/58 anvisa ett investeringsanslag av 2 700 000 kronor.

Marinens delfond

[2] **Vissa markförvärv för marinen.** Kungl. Maj:t har i årets statsverksproposition (bil. 25, punkt 17) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Vissa markförvärv för marinen för budgetåret 1957/58 beräkna ett investeringsanslag av 800 000 kronor. Jag anmäler nu det slutliga medelsbehovet för detta ändamål.

Förvärv av mark på ön Vitsgarn i Stockholms södra skärgård

I skrivelse den 29 januari 1957 hemställer *fortifikationsförvaltningen* att medel beräknas för förvärv av ett markområde omfattande 92,5 hektar på ön Vitsgarn i Muskö socken. Området, som är beläget i omedelbar anslutning till försvaret tillhörig mark, bör enligt ämbetsverket inköpas för att förhindra att detsamma utnyttjas för fritidsbebyggelse. Marinchefen har tillstyrkt förvärvet och uttalat att det är av vital betydelse ur säkerhetssynpunkt att området inköpes av kronan.

Förvärv av viss tomtmark för Karlskrona örlogsvarv

I skrivelse den 17 januari 1957 föreslår *fortifikationsförvaltningen* att medel beräknas för inköp av viss tomtmark inom Karlskrona stad. Marken ingår i ett större markområde, som till betydande delar redan förvärvats av kronan och som är avsett för utvidgning av Karlskrona örlogsvarvs område.

Oförutsedda utgifter

Såsom förut anförts (jfr s. 4) hemställer *fortifikationsförvaltningen* att under anslaget beräknas medel även för oförutsedda utgifter.

Föredraganden

Jag biträder fortifikationsförvaltningens förslag att kronan förvärvar ifrågavarande mark på ön Vitsgarn och i Karlskrona. Båda markområdena har erbjudits kronan till inköp. Jag föreslår att 700 000 kronor beräknas under förevarande anslag för att genomföra ifrågavarande förvärv samt för oförutsedda utgifter för markförvärv för marinen.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa markförvärv för marinen* för budgetåret 1957/58 anvisa ett investeringsanslag av 700 000 kronor.

Flygvapnets delfond

[3] **Vissa markförvärv för flygvapnet.** Kungl. Maj:t har i årets statsverksproposition (bil. 25, punkt 24) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Vissa markförvärv för flygvapnet för budgetåret 1957/58 beräkna ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor. Jag anmäler nu det slutliga medelsbehovet för detta ändamål.

Markförvärv för flygfältsarbeten m. m.

Enligt av *flygförvaltningen* under hand lämnade uppgifter bör medel under förevarande anslag beräknas för ett antal markförvärv vid krigs- och flottiljflygfält för att anordna flygplanvägar och uppställningsområden. Enligt ämbetsverket bör medel vidare beräknas för utvidgning av ett krigsflygfält för anläggande av en ny bana samt för förvärv av mark för bomb- och skjutplatser. Markförvärven är enligt flygförvaltningen av mindre storleksordning och omfattar i allmänhet ej större områden än 30 à 40 hektar.

Markförvärv för markstridsutbildning

Fortifikationsförvaltningen hemställer i skrivelse den 31 januari 1957 att medel beräknas under anslaget för förvärv av ett markområde om cirka 56 hektar vid Göta flygflo tillj att användas för markstridsutbildningen vid flottiljen.

Oförutsedda utgifter

Såsom förut anförts (jfr s. 4) hemställer *fortifikationsförvaltningen* att under anslaget beräknas medel även för oförutsedda utgifter.

Föredraganden

Jag föreslår att anslaget för nästa budgetår uppföres med 3 000 000 kronor. Anslaget bör kunna utnyttjas för de ändamål som i det föregående angivits. Liksom tidigare bör det dock få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om hur anslagsmedlen närmare skall disponeras.

Åberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa markförvärv för flygvapnet* för budgetåret 1957/58 anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor.

Befästningars delfond

[4] **Vissa markförvärv för befästningar.** Kungl. Maj:t har i årets statsverksproposition (bil. 25, punkt 39) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Vissa markförvärv för befästningar för budgetåret 1957/58 beräkna ett investeringsanslag av 200 000 kronor.

Jag föreslår att anslaget slutligt upptages med 200 000 kronor, vilka medel avses för oförutsedda utgifter för markförvärv för befästningar. Ifrågavarande medel bör liksom de medel, som i det föregående beräknats för oförutsedda utgifter under försvarsgrenarnas anslag, kunna utnyttjas för att täcka merkostnader för markförvärv för befästningar, för smärre kompletteringar av markbeståndet samt för förvärv av kompensationsmark med anledning av försäljningar.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa markförvärv för befästningar* för budgetåret 1957/58 anvisa ett investeringsanslag av 200 000 kronor.

Med bifall till vad föredraganden sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Magnus T. Möller